

Ölüm əlçatmaz "varlıq" kimi maraqlı idi, sehrli idi Vaqif Səmədoğludan öteri. Onun hənirini nə zaman sa telefon dəstəyindən duymuşdu, xəbərini çəkisini dünyanın ən ağır qanteli ilə müqayisə etmişdi...

**Telefon çağırır mənə,
götürdüm dəstəyi,
səs gəldi:
- Özünü ələ al,
öldü...
Qüvvəm çatmadı,
düşdü əlimdən
dünyanın ən ağır qanteli...**

Səməd Vurğun öldə Vaqif Səmədoğlunun 17 yaş vardı. Kim bilir, bəlkə də gözünü açandan ədəbiyyat, sənət mühitində böyümüş yeni-yetmənin şeir yazmaq ehtiyacı mehiz bu məqamdan, bu andan - atasının ölümü ilə yaranıb. Axı Vaqif Səmədoğlu şeirləri həm də dua idi, Allahla dərdləşmə idi, təkliliyi ovutmaq üçün vasitə idi... Əsl şeir elə bu cür - dərddən, ağrıdan yaranır. Ölümle görüş Səməd Vurğunun oğlu Vaqifdən Vaqif Səmədoğlu kimi şair yaratdı! Bəlkə elə buna görə də bütün yaradıcılığı boyu şair ölüm mövzuna təkrar-təkrar qayıtdı.

Onun yaradıcılığında "ölüm"lərdən uzun-uzadı danışmaq olar. Həm öz "ölüm"ündən, həm ümumiyyətlə ölümdən çox, lap çox yazıb. Saysız-hesabsız vəsiyyətləri var...

**Dostum,
mən öldəndən sonra**

Yaxud,

**Sevgilim,
mən öldəndə...**

Bu şeirlər çox məşhurdur, misraların ardı dillər əzbəridir, ona görə heç bəndləri tam yazmağa ehtiyac da yoxdur. İllərlə çap olunmayan, əsərləri üzə çıxmayan şairin sürətlə populyarlaşması özü də maraqlı, düşündürücü məsələdir. Amma indi mehiz bu vəsiyyətlər və onların səbəbi haqda düşünmək istəyirəm. Belə çıxır ki, Vaqif Səmədoğlu ölmü həyatdan daha artıq fikirləşib? Məncə, yox, sadəcə həyatın əsas və izah olunmaz, bəlkə də barışa bilmədiyimiz fəlsəfəsi - ölüm, ağıllı, intellektual, dərin düşüncəli şairdən ötrü maraqlı olub. Amma elə ki, onun varlığını, yaxınlığını real duydu, necəliyini az-çox anladı, ovqatı deyildi.

...Xəstəlik birdən haqladı şairi. Çarəsizlik, sağalmağa ümitsizlik, ağrılar, gözü yaşlı doğmalar! Bunlar hamısı yazmaq üçün mövzudu, şeir üçün qiğılıcımdı... Ancaq Vaqif Səmədoğlu hamısını yazmışdı artıq. Bəzisini şair fəhmliylə, bəzisini iti müşahidəsiylə duyub, görüb yazmışdı. Və mənə görə onun bütün yaradıcılığının əsas özəyi, fəlsəfəsi, dərinliyi mehiz son bir ildə, ömrünün sonuncu ilində açıldı. Vaqif Səmədoğlu ölümle zarafat etməyə başlayanda. Məsələ burasındadır ki, ömrü boyu ölümdən danışan şair həyatının bu mərhələsində də keçmişdə yazdığı misraları o tərəf bu tərəfə çevirib ahu-zar etsəydi, yaxud həyatdan, xəstəlikdən şikayət motivli şeirlər yazsaydı, onda bütün yaradıcılığının mənası, yönü dəyişərdi... Amma elə ki, şair xəstəliyinə yumorla yanaşdı, "hamınızı yasıma dəvət edirəm" - dedi, mehiz bu davranışıyla həyata, Nazım Hikmət demiş "böyük qaranlığa" gerçək münasibətini göstərdi. Axı oxucuya hər şeydən öncə səmimiyyət lazımdı. Şair, yazıçı öz özü yazdığına inanmırsa, əsərlərinin arxasından qaçır, oxucu necə inansın... Nədənə bu yerdə "azadlıq" qişqırır öz həyatında belə azad olmayanları, "qeyrət" deyib pişiyinə belə sahib çıxmayanları xatırladım. Hə, axı Vaqif Səmədoğlu da "ölüm" demişdi və ölümünə sahib çıxması, onu kişi kimi qarşılaması, əslində, bütün onu, yaradıcılığını se-

vərlər üçün açar oldu. Şeirlərini anlamaq, əsərlərini dərinliyini açmaq üçün... AÇAR! Axı o son şeirlərində:

**Allah, özüm gəlim,
Ya kimisə göndərəcəksən?**

Yaxud,

**İşıqlı qəm içində,
Ağrısız
Bir az yatmaq istəyirəm... -**

deyəndə də təmkinli, müdrik, tox idi. Və bu mənada şairin ömrü boyu yazdıqlarının həqiqi mənası lap sonda açıldı, dərk olundu. Onun ömrünün sonunda. Məlum oldu ki, o,

yatın özünə də yaradıcı yanaşır. Sanki yaşamır, yazır. Elə Vaqif Səmədoğlu da ömrünün son günlərini yazdı... Sənət içində doğulmuşdu, sənətlə yaşayırdı, ölümünə də SƏNƏTƏ çevirdi. Əslində arzusu da elə bu idi:

**Şair kimi yox, şeir kimi ölmək
istəyirəm...**

**Oxunmaq arzusuyla yaşayırəm
əvvəldən axıra kimi oxunmaq...
Əzbər qalmaq istəyirəm
kiminsə yadında!**

Şairin ölümündən sonra bu misralar o qədər çox işləndi ki; yazıların başlığını, statusları, smsləri bəzə-

Şeir kimi ölmə ŞAİR

ölümdən qorxduğu üçün yox, həyatı sevdiyi üçün yazıb bütün bunları. Şeirlərindəki işıq da, ümid də, təsəlli də bu sevgidən, həyata bağlılıqdan gəlir. Ölüm Vaqif Səmədoğludan ötrü bioloji son deyil, mənevi başlanğıcıdır. Əvvəlcə yazdı, resept verdi, sonra öz həyatı və ölümü ilə isbat etdi bunu.

Böyük türk şairi Nazım Hikmət infarktdan yox, xərcəngdən ölmək istədiyini deyirdi. İnfarkt xəbərsiz aparır, xərcəng isə bir az vaxt, möhlət verir ki, yarımçıq qalmış işlərini tamamlayasan, son sözünü deyəsen. Amma digər tərəfdən də baxanda insanın bütöv ömrü elə möhlət deyilmi? Əgər sonunda mütləq ölüm varsa, möhlətdi. Bütün bu tipli dərin fəlsəfi məsələləri Vaqif Səmədoğlunun 2013-cü ildə çapdan çıxmış "Müdrüklərlə üz-üzə" aforizmlər kitabından oxuduqca gah sevinir, gah təccüblənir, gah da kövrəlirsən. Kitabı şairin həyat yoldaşı Nüşabə xanım tərtib edib, özü də ön söz yazıb ona... Oxuduqca şairin ömrü, poeziyası, dramaturgiyası ilə bağlı fərqli assosiasiyalar yaranır.

"Nə qədər yazırsan yaz, nə qədər yaşayırsan yaşa, ömrün də, yaradıcılığın da yarımçıq qalacaq..."

Yəqin bu fikrin müəllifi irəli sürdüyü fəlsəfəni - ömrün möhlət olduğunu, həyatı tamamlamağın mümkünsüzlüyünü dərk etdiyi üçün ŞAİR (Vaqif Səmədoğlu!) idi. Amma sanki tale ona yarımçıq ömrünü şair kimi, sənətkar kimi başa vurmaq üçün əlavə vaxt da verdi. Nazım Hikmətin qəribə arzusunu bir daha yada salıb düşünürəm ki, axı qələm adamı hə-

di... Ona görə adama yenidən bu şeirə müraciət təkrar görünür. Amma bir anlıq düşünürsən: istədiyi elə bu deyildimi? Mətbuatda son bir-iki ilə aid kiçik bir xəbərsizlik Vaqif Səmədoğlu yaradıcılığını tamam ayrı yəndən görmək olar. Axı artıq söylədiyim kimi, ömrünün sonunu yazan şair indiyə kimi yaratdıqlarına təzə bir mənə, təzə bir ruh vermişdi. Müxtəlif sənət sahələrini - rəssamlığı, musiqini, cazı sözündə birləşdirən, sözüylə rəsm çəkən, musiqi yazan, caz improvizələr edən şairin fəlsəfəsi heç vaxt ölüm deyilməmiş. Özü yarıcıddı, yarızarafat "İntihar servisini də mənə poeziyam" desə də, əslində bütün yazdıqları ilə həyatı, yaşamağı və ən əsası ümidlə yaşamağı tərənnüm edib. Ərinin "gic-gic şeirlərini" şedevr sayan Söylü də, "detdom uşaqlarının atası olmur" - deyən əyyaş Hüseyn də, Xoşbəxliyə qafiyə axtaran qrafoman Moşu da, ayağını davada itirən Tanrıbəy dayı da, üzə bilməyən amma dərin kənarından çəkilməyən kişi də, Sovet dövründə qalan, amma ölümünə sevgili kimi gözləyən General da, Yaşıl eynəkli adamdan vahimələnən, amma bir yerə yığışanda həyatın balaca, bapbalaca sevinclərindən xoşbəxt olan hamı, hər kəs Yaşamaqdan danışır. Əgər "Uzaqda bir külək var, küləyin üstündə bayraq var"sa yaşamağa dəyər...

"Axı niyə bir ölü, meyid kimi soyuq metaldan düzəldilmiş bir üzüyün üstündə altı dənə diri, dipdiri şam ağacı ölməli? Niyə? Hansı qanuna görə? Hansı məntiqə görə? (İldırım çaxır, yağış yağ-

mağa başlayır) İç, iç sənə qurban olum, iç qadını alım sən... iç, böyü torpağa kölgən düşsün. Bu torpaq sənindir, sən! İç bala, iç ata, iç ana, bu torpaq sənindir."

Gətirdiyim bu parça hamımızın sevə-sevə oxuduğumuz, filminə baxıb güldüyümüz, personajlarını özümüzden biri saydığımız "Bəxt üzüyü" pyesinin finalıdır. İnsanların dünyaya malına görə bir-birinin etini yediyini gören Tanrıbəy dayının sözləridir. Həyatın dəhşətli bir amansızlığı, qəddarlığı var burda. Müharibədə əlil olmuş qoca ayağını buna görə itirib? Bir mənasız üzükdən ötrü adamlar bir-birini qırırsın?! Qocanın duyğularını dərk etmək çətin deyil.

■ PƏRVİN

Həm də Vaqif Səmədoğlu dramaturgiyasındaki ustalığı buna imkan verir. Əyyaş Hüseyn, ya da atasının özünü asacağına inanan balaca qız-cığaz hər şeyi "deyirlər". Amma axı bütün bu qəmin, kədər, həyatın faniliyini göstərən hadisənin içində işıq var, ümid, təsəlli var: (İldırım çaxır, yağış yağmağa başlayır) - remarkası... Mehiz bu remarkadadı o işıq.

**"Kim sulayacaq
bulvarda söyüdləri?..."**

sualının cavabı da burdadı: "İldırım çaxır, yağış yağmağa başlayır" - remarkasında. Vaqif Səmədoğlunun bütün həyat fəlsəfəsi budur əslində. Yəni o ildırımı, yağışa həmişə ümid var, uzaqdakı külək də, bayraq da təsəllidir. Görünür, elə ömrünün son aylarında da bu cür külək kimi, bayraq kimi, ildırım, yağış kimi ümidi olub şairin. Və bu ümid, güclü sezi-ləcək təsəlli ona, doğmalarına güc verib.

... Vaqif Səmədoğlu yaradıcılığının ilk illərində az çap olunub. Ən sanballı şeir kitabı, "Mən burdayam, İlahi", yaxud elə pyeslər kitabı müstəqillikdən sonra işıq üzü görüb. Telepyesləri, filmləri 80-nin sonlarından, əsasən 90-cı illərdən çəkilib, tanınıb, sevilib. Ramiz Əzizbəyli, Hüseynağa Atakişiyev, Ramiz Həsənoğlu kimi rejissorlar onun əsərlərini öz yozumlarında tamaşaçıya təqdim ediblər, sevdiriblər. Saysız-hesabsız mükafatlar, ordenlər alıb... Bütün bunları sadalamaqla demək istəyirəm ki, o, yazdıqlarının bəhrəsini gec də olsa, həyatının ikinci yarısında da olsa, sağlığında görüb. Yanında hər cüm-ləsinin, hər misrasının qədrini bilən xanımı, Nüşabə xanım, mətbuatda, küçədə, sosial şəbəkələrdə sayı-hesabı bilinməyən oxucular, sevnələri, heyranları... Sənətkara bundan artıq nə lazımdı axı? Əsl sənətkar, kişi, vətəndaş səadətini yaşayıb Vaqif Səmədoğlu. Amma yenə də yazdıqlarını, dediklərini, çıxışlarını, zarafatlarını yadıma salıb düşünürəm ki, onun ən böyük fərqi, "üstünlüyü" ölümü də sənətkar kimi qarşılaması, öz ölümünü də SƏNƏT kimi "yaşaması" olub...

P.S. Nizami Gəncəvi Ədəbiyyat Muzeyindəki son çıxışında - "Ay Allah, bircə arzum var: mən öldəndən sonra kiminsə yadına o adam tək olanda düşüm. Ağlama sa da, gözləri dolsun..." - demişdi. Arzuna çatdın, şair. Təkam! Səni düşünürəm! Gözlərim dolub!